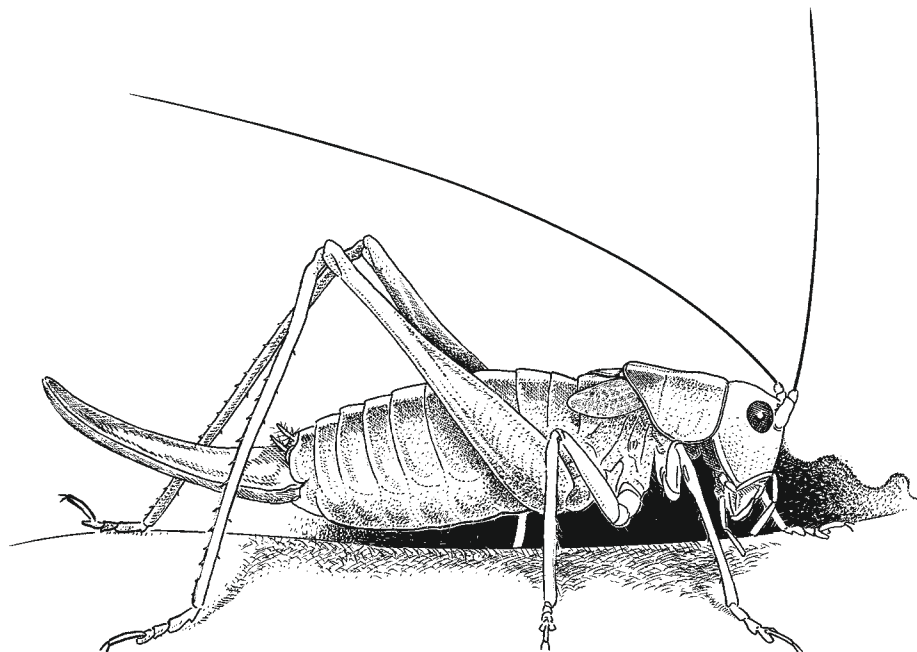

Meconema meridionale

ZUIDELIJKE BOOMSPRINKHAAN

De zuidelijke boomsprinkhaan is één van de laatste aanwinsten voor de Nederlandse sprinkhanenfauna. Tot voor kort waren alleen vindplaatsen in het Middellandse-Zeegebied bekend, maar de laatste decennia lijkt de soort zich te hebben uitgebreid, mogelijk vooral door passief transport met auto's. Tot nu zijn Maastricht, het Rijnmondgebied en Culemborg de enige vindplaatsen, maar mogelijk komt de soort al op veel meer plaatsen voor. Hij onderscheidt zich van de gewone boomsprinkhaan door de sterk verkorte vleugels. De dieren zijn moeilijk te vinden, maar het afzoeken van flatmuren (vooral bij lampen) bleek in het Rijnmond-gebied een succesvolle methode.

plaat 6:4

BESCHRIJVING

De zuidelijke boomsprinkhaan is een vrij kleine, slanke sabelsprinkhaan, met een lichtgroene kleur. Over het halsschild en kop loopt een dunne geelwitte streep. Aan de achterrand van het halsschild bevinden zich twee bruine vlekken. De voorvleugels zijn in beide seksen sterk gereduceerd en raken elkaar boven op het achterlijf alleen aan de basis. De achternvleugels zijn nog iets korter dan de voorvleugels. Langvleugelige dieren zijn niet bekend. De supra-anaalplaat van de mannetjes is vrij breed afgerond; de cerci bezitten een klein puntje aan het uiteinde en zijn opvallend lang en naar binnen gekromd (fig. 8-88). De legboor is licht gekromd (fig. 8-67) en de subgenitaalplaat is breed afgerond.

BIOLOGIE

cyclis

De cyclis is waarschijnlijk tweejarig zoals bij *M. thalassinum* alhoewel details ontbreken. De eieren worden afgezet in schorsspleten, bij voorkeur in oude bomen met een verweerde schors. Het aantal nymfale stadia bedraagt vijf (DETZEL 1991, INGRISCH 1977).

De imago's werden in Nederland van augustus tot november gevonden, maar waarschijnlijk kan de soort al eerder

aangetroffen worden. In Baden-Württemberg werden imago's aangetroffen vanaf 21 juli (DETZEL 1991).

voedsel

M. meridionale is, net als *M. thalassinum*, volledig carnivoor. De dieren voeden zich met zachte insecten (onder andere bladluizen) en insektlarven (INGRISCH 1976, TRÖGER 1986).

vlieg- en verspreidingsvermogen

Doordat de vleugels gereduceerd zijn, kunnen de dieren niet vliegen. Het springvermogen is wel goed ontwikkeld. Waarschijnlijk verspreidt de soort zich vooral door passieve verplaatsing van eieren, nymfen of imago's. Regelmatig werden met auto's meeliftende individuen waargenomen, en recent werd de soort gevonden langs autosnelwegen (COUVREUR 1996, TRÖGER 1986).

zang ● (cd 5)

Ook bij deze *Meconema*-soort trommelt het mannetje met één van beide achterpoten op de ondergrond. Daarbij volgen meestal twee trommelslagen kort op elkaar. Deze dubbele trommelslagen worden in een korte serie 4-10 keer voortgebracht (HELLER 1988). De vrouwtjes kennen geen zang. Waarschijnlijk 'roept' ook deze boomsprinkhaan in de avond en nacht.

Het geluid lijkt qua klank op dat van *M. thalassinum*, die echter lange trommelseries produceert.

DETERMINATIE

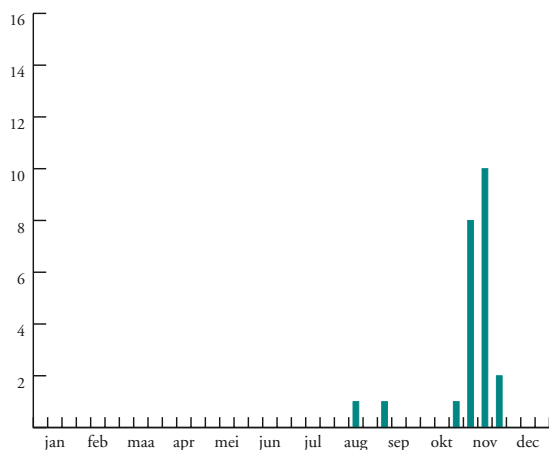
De soort lijkt veel op de gewone boomsprinkhaan, maar het belangrijkste onderscheid is dat *M. thalassinum* normaal gevleugeld is en *M. meridionale* gereduceerde vleugels bezit. Verwarring kan optreden met nymfen van de gewone boomsprinkhaan. Bij nymfen zijn de voor- en achternvleugels echter omgedraaid: de parallel lopende aders van de achternvleugels vallen dan op. Bij de imago's van *meridionale* valt de netvormige adering van de voorvleugels op. Langvleugelige *M. meridionale* zijn niet bekend.

vrouwtje

maten in mm

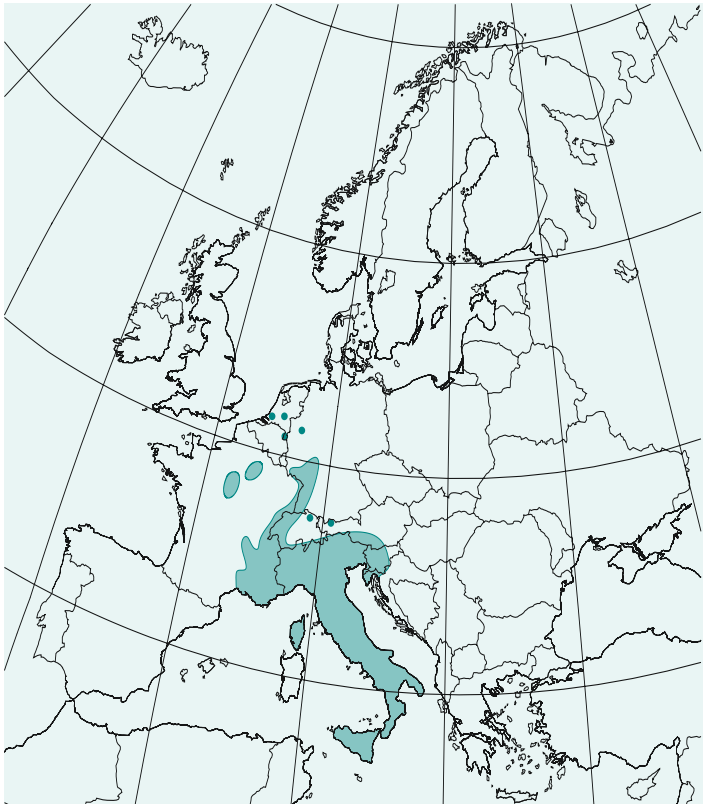
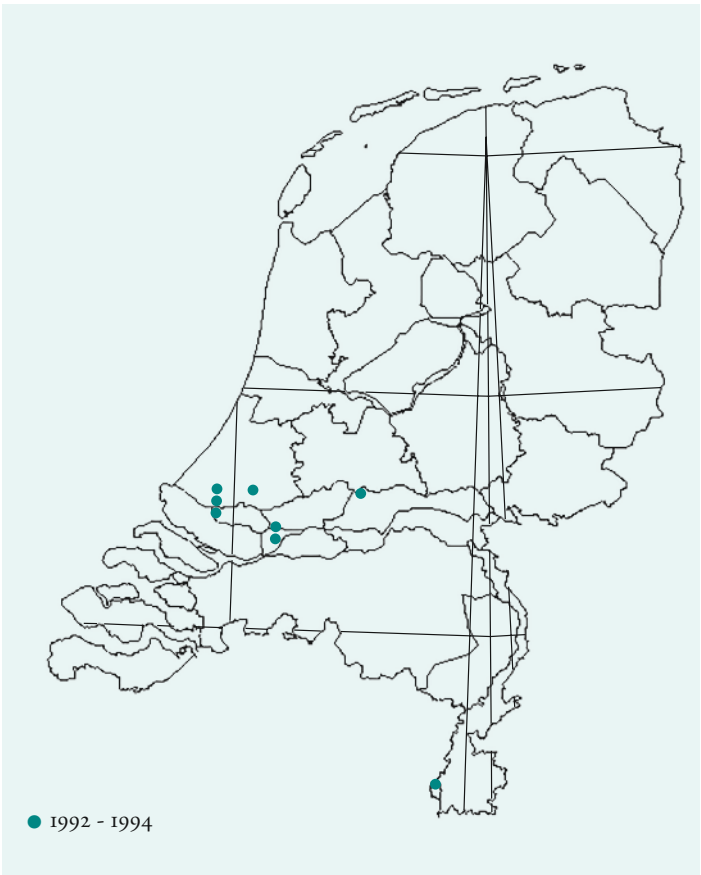
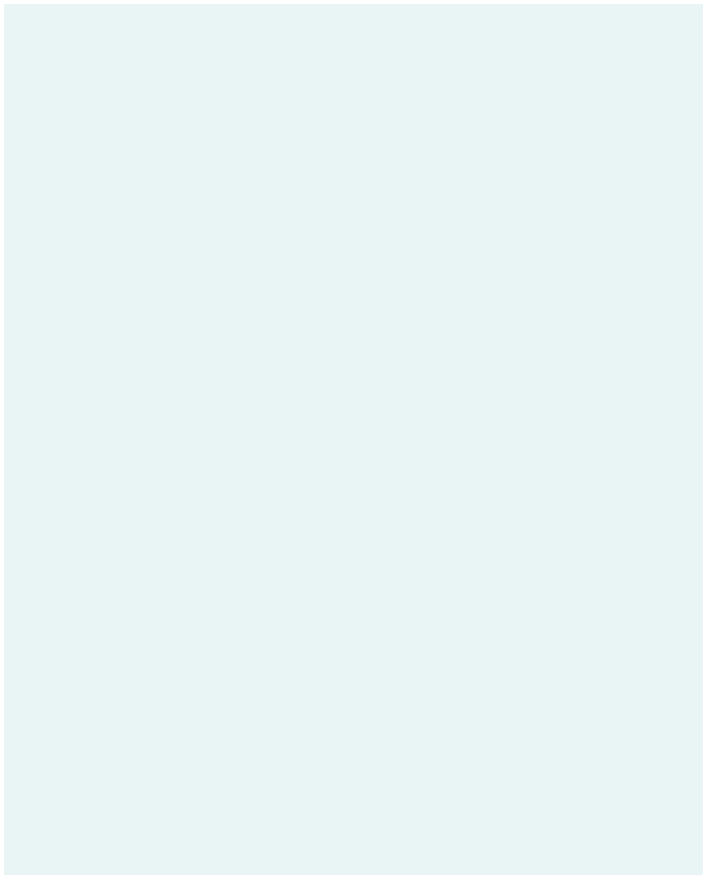
♂	11,0-13,0
♀	11,5-16,0
voorvleugel ♂	1,5-2,0
voorvleugel ♀	1,2-2,0
legboor	7,5-8,0

stridulatietandjes	n.v.t.

Fenologie imago's

19 augustus-28 november

Zuidelijke boomsprinkhaan - *Meconema meridionale*

	voor 1980	1980-1993
	niet bekend	zeer algemeen
bfk	o	2
atlasblokken	o	8
km hokken		9
observaties	o	26
Trend	nieuw	
Rode Lijst	-	

AREAAL

M. meridionale heeft een klein verspreidingsgebied dat tot voor kort beperkt was tot Italië, Zuid-Frankrijk en westelijk Kroatië en Slovenië. Recentelijk zijn ook nieuwe populaties ontdekt in Frankrijk, België, Zwitserland, Oostenrijk en Duitsland. In Nordrhein-Westfalen is één populatie bekend van Ratingen langs de Rijn. In 1995 werd de zuidelijke boomsprinkhaan voor het eerst in België waargenomen, langs een autosnelweg in de provincie Namen (COUVREUR 1996).

VOORKOMEN IN NEDERLAND**voor 1980**

Er zijn geen vondsten van *M. meridionale* vóór 1980 uit Nederland bekend.

vanaf 1980

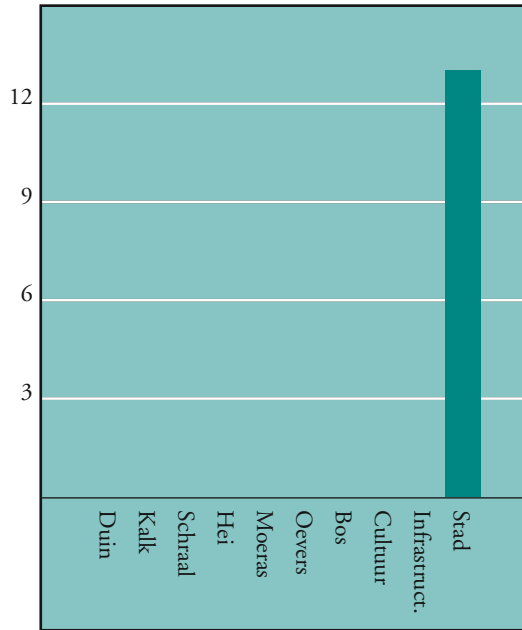
M. meridionale is pas kort geleden voor het eerst in Nederland gevonden (VAN AS & KLEUKERS 1994). In Vlaardingen (wijk Holy-Noord) werden in het late najaar van 1993 tientallen dieren aangetroffen, vooral in de buurt van flats. Daarna werden ook dieren gevonden in Hoogvliet, Papendrecht, Capelle aan de IJssel en Dordrecht. De grootste afstand tussen deze plaatsen bedraagt ongeveer 35 km. Herdeterminatie van collectiemateriaal bracht een exemplaar uit Dordrecht van 1992 aan het licht, evenals enkele dieren van de Dousberg in Maastricht (VAN STEENIS 1995). In 1994 werd de soort ook aangetroffen in Culemborg, 50 km ten oosten van het Rijnmond-gebied (VELING & VAN BERKEL 1995).

Het is onduidelijk hoe de soort in Nederland terecht gekomen is, maar passieve verplaatsing met auto's is de meest waarschijnlijke verklaring (VAN AS & KLEUKERS 1993).

Gezien het verspreidingspatroon is het zeer goed mogelijk dat deze vrij moeilijk te inventariseren soort al op meer plaatsen in ons land voorkomt. Bovendien zou de soort zich in de toekomst nog verder kunnen uitbreiden.

biotopen

Overeenkomstig de meeste andere vondsten ten noorden van de Alpen, zijn de Nederlandse waarnemingen ook beperkt tot het stedelijk gebied. De meeste dieren werden aangetroffen op flatmuren, naast parken met loofbomen (vooral iepen). Waarschijnlijk zijn de dieren uit de boom gevallen toen deze het blad verloren en hebben vervolgens de warmste plekken in de omgeving opgezocht. Opvallend was dat het aantal gevonden vrouwtjes veel hoger was dan het aantal mannetjes. Mogelijk was het seizoen al zover gevorderd dat de meeste mannetjes al dood waren, maar het kan ook zijn dat de vrouwtjes actiever zijn in deze periode en op zoek zijn naar geschikte plaatsen om eieren te leggen (en daarom de warmere plaatsen opzoeken). Er werden verschillende vrouwtjes waargenomen die trachten eieren af te zetten in het beton of hout van de flats. Het is onduidelijk of de soort in Noord-Europa tot de stad beperkt is vanwege het mildere klimaat en de grotere beschutting tegen wind, of dat dit veroorzaakt wordt doordat de passieve verplaatsing van individuen vooral tussen steden plaatsvinden.

begeleidende soorten

In het Rijnmondgebied wordt de soort soms samen aangetroffen met *M. thalassinum*.

BESCHERMING

M. meridionale is een zeer zeldzame soort in Nederland, maar speciale beschermingsmaatregelen zijn niet nodig voor deze cultuurvolger.

INVENTARISATIE

M. meridionale is vrij moeilijk te inventariseren omdat geen gebruik gemaakt kan worden van het (zeer zachte) geluid. Methoden voor het vinden van *M. meridionale* komen grotendeels overeen met die voor *M. thalassinum*. Wanneer naar *M. thalassinum* gezocht wordt kan ook deze soort gevonden worden. Een deel van de waarnemingen van *M. meridionale* werd verkregen door oproepen in kranten en huis-aan-huisbladen. Deze methode is alleen effectief als al het vermoeden bestaat dat de soort ergens voorkomt. Nieuwe vindplaatsen dienen voorlopig steeds door bewijsmateriaal ondersteund te worden.

draagwijdte geluid

menselijk oor: ± 1 m?
 bat-detector: nvt
 instelling: nvt

BESCHRIJVING GELUID

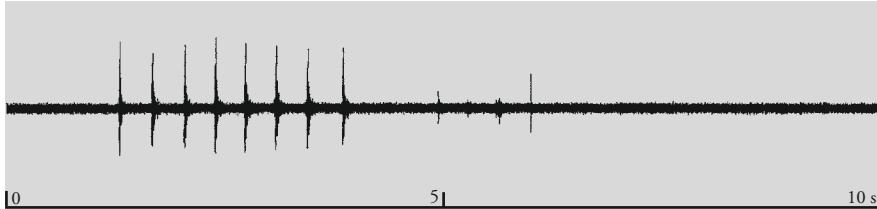
roepzang ● (cd 5: 0.00-0.33)

Ook bij deze *Meconema*-soort trommelt het mannetje met één van beide achterpoten op de ondergrond. Daarbij worden meestal twee kort op elkaar volgende trommelslagen geproduceerd, soms slechts één enkele. Deze groepjes (of enkele) trommelslagen worden 4-10 keer herhaald (iedere 0,3-0,5 s). Lange trommelseries ontbreken (HELLER 1988).

Het vrouwtje maakt geen geluid.

oscillogram

Meconema meridionale

SUMMARY

The Southern Oak Bush-cricket is the most recent addition to the Netherlands Orthoptera fauna. It is known from Maastricht, Culemborg and the towns around the city of Rotterdam. The insects were mainly found on walls of large buildings during late autumn. Some of the specimens were first mistaken for nymphs of the Oak Bush-cricket. The discovery of the isolated populations near Rotterdam supports the hypothesis that the expansion in Northwestern Europe is due to transport by cars. Its reduced wings are not suitable for flight.